WIKIPEDIA

# Crkvenoslavenski jezik

**Ovaj članak ili neki od njegovih odlomaka nije dovoljno potkrijepljen izvorima** (literatura, veb-sajtovi ili drugi izvori). Ako se pravilno ne potkrijepe pouzdanim izvorima, sporne rečenice i navodi mogli bi biti izbrisani. Pomozite Wikipediji tako što ćete navesti validne izvore putem referenci te nakon toga možete ukloniti ovaj šablon.

**Crkvenoslavenski jezik** je liturgijski jezik u slavenskim pravoslavnim crkvama. Crkvenoslavenski se počeo upotrebljavati nakon misija Ćirila i Metodija i sve do modernog doba je bio najvažniji slavenski književni jezik. Od svih varijanti crkvenoslavenskog jezika, starocrkvenoslavenski jezik je najbolje izučen.

**Crkvenoslavenski jezik**
**црковнословенски језик**

**църковнославянски език**
**церковнославя́нский язы́к**
**црквенословенски језик, crkvenoslovenski jezik**
**církevní slovanština**
**cirkevnoslovanský jazyk**
**cerkiewnosłowiański**
**crkvenoslavenski**
**cerkvenoslovanščina**

**церковнослов'янська мова (*tserkovnoslov"yans'ka mova*)**

| | |
|---|---|
| **Regije govorenja** | Istočna Evropa |
| **Broj govornika** | *nema* |
| **Rang** | - |
| **Jezička porodica** | Indoevropski jezici<br>**slavenski jezici**<br>*južnoslavenski jezici* |
| **Službeni status** | |
| **Jezički kod** | |
| **ISO 639-1** | cu |
| **ISO 639-2** | chu |

**Također pogledajte:** Jezik | Spisak jezika

## Sadržaj



## Varijante (Redakcije)

Starocrkvenoslovenski igra veoma važnu ulogu u razvoju crkvenoslavenskog, ali se kod starocrkvenoslavenskog radi o jeziku koji jednog broja rukopisa koji ima arhaične pravopisno-fonološke karakteristike. Najveći dio crkvenoslavenske literature je ipak napisan jezikom koji se u manjem ili većem obimu razlikuje od starocrkvenoslavenskog, jer je s vremenom poprimio razne uticaje lokalnih narodnih jezika. U ovom smislu se često govori o varijantama odnosno *redakcijama* starockvenoslavenskog jezika.

## Bugarsko-crkvenoslavenski

Nakon što su Metodijevi učenici, a time i crkvenoslavenska literatura, protjerani iz Velike Moravske, našli su utočište u Bugarskom carstvu. Pod carem Simeonom I. nastaje veliki broj uglavnom sa grčkog jezika prevedenih crkvenoslavenskih djela.

Kasnije, otprilike nakon 1200. godine, dolazi do razlika između pojedinih tekstova koji prije svega nastaju kroz promjenu nazalnih vokala pod uticajem lokalnih dijalekata. Jezik ovih tekstova je poznat kao *bugarsko-crkvenoslavenski* ili *srednjebugarski*.

U 14. vijeku dolazi do revizije crkvenoslavenskih tekstova prilikom koje se greške nastale vremenom ispravljaju te ortografija pojednostavljuje. Važnu ulogu u ovom procesu su imali slavenski manastiri na Svetoj gori u kojima se čuvala prvobitna verzija tekstova. Propast crkvenoslavenske literature u Bugarskoj počinje dolaskom Turaka na Balkansko poluostrvo.

# Srpsko-crkvenoslavenski

U Srbiji je štokavsko narječje izvršilo važan uticaj na crkvenoslavenski. Najprosperitetnije doba srpsko-crkvenoslavenskog su 14. i 15. vijek u kojem nastaje dosta s grčkog prevedenih tekstova i hagiografija. Srpsko-crkvenoslavenski je u Srbiji bio najvažniji književni jezik sve do polovine 18. vijeka. Osim toga je u prvom razdoblju osmanske vlasti u Srbiji srpsko-crkvenoslavenski bio jedan od službenih jezika. Srbi koji su se nakon ratova sa Turcima naselili u Vojvodini počinju kao književni jezik već krajem 17. vijeka koristiti rusko-crkvenoslavenski (odnosno novocrkvenoslavenski) a nakon toga i maternji jezik, dok se u užoj Srbiji srpsko-crkvenoslavenski koristio maltene sve do vremena Vuka Karadžića.

# Rusko-crkvenoslavenski

Najvažnijom varijantom starocrkvenoslavenskog se smatra rusko-crkvenoslavenski koji je nastao na području Kijevske Rusije. Prvi sačuvan rusko-crkvenoslavenski dokument je tzv. Ostromirovo jevanđelje iz 1056. godine koje je nastalo kao prepis nekog južnoslavenskog originala. U Ostromirovom jevanđelju se mogu primijetiti zamjene nazalnih vokala oralnim ekvivalentima, ali globalno gledajući nema nekih velikih razlika između jezika iz jevanđelja i starocrkvenoslavenskog.

I u ostalim dokumenatima iz ranog razdoblja su uočljive određene razlike u pravopisu ili fonetici, ali se uglavnom može zaključiti da rani rusko-crkvenoslavenski još uvijek zadržava najveći dio osobina starocrkvenoslavenskog. Kroz razvoj istočnoslavenskih jezika i posebnu književnu tradiciju na istočnoslavenskom području vremenom ipak dolazi do primjetnih razlika (prije svega u pravopisu između ruske redakcije i izvornih starocrkvenoslavenskih tekstova.

Do rearhaiziranja pravopisa dolazi nakon prodora Turaka na Balkan u 14. vijeku kada je veliki broj slavenskih učenjaka (npr. kasniji metropolit Kiprian) našlo utočište u Moskovskoj Rusiji. U ovom okviru se često govori o „drugom južnoslavenskom uticaju“ budući da se za „prvi južnoslavenski uticaj“ smatra preuzimanje bugarske crkvenoslavenske literature prilikom hristijanizacije Kijevske Rusije 998. godine. Kao rezultat ove rearhaizacije dolazi između ostalog do ponovnog etimološki ispravnog pisanja nazalnih vokala.

### Put prema novocrkvenoslavenskom

U 16. vijeku je Rusija suočena sa raznovrsnim kulturološkim izazovima. Reformacijom s jedne strane, te protivreformacijom u pod poljskom krunom i vladom jezuita ujedinjenih (jugo)zapadnoslavenskih teritorija (danas Bjelorusija i zapadni dio Ukrajine) su pravoslavlje pa time i crkvenoslavenski jezik su došli u veoma tešku situaciju. Kroz razvoj štampe i religijske sukobe dolazi do potrebe za jedinstvenim religijskim tekstovima te se 1581. godine pojavljuje prva štampana crkvenoslavenska Biblija, tzv. Ostroška biblija. Osim toga dolazi do prvih pokušaja kodificiranja gramatike i rječnika na području (jugo)zapadne Rusije. U ovom kontekstu su npr. naročito važni autori kao Meleti Smotryzky sa svojom gramatikom iz 1619. godine, te Pamwo Berynda i njegov rječnik iz 1627. godine. Ovaj kodificirani sistem će zahvaljujući ukrajinskim učenjacima dospjeti do Moskve a onda i u ostala slavenska pravoslavna područja gdje se (s manjim promjenama) koristi još i danas u vjerskoj službi.

# Hrvatsko-crkvenoslavenski

Posebnu poziciju u historiji crkvenoslavenske literature zauzima hrvatsko-crkvenoslavenski. Iako je nakon raskola između zapadne i istočne varijante hrišćanstva postao dijelom katoličko-latinskog kulturnog kruga, hrvatsko-crkvenoslavenski je sačuvao izvornu tradiciju koristeći uglastu glagoljicu. Kako su kulturne veze sa pravoslavnim kulturnim krugom nakon raskola bile skoro u potpunosti prekninute, nije došlo do većih uticaja na izvorni jezik tako da hrvatsko-crkvenoslavenski tekstovi često sadrže prvobitne arhaične jezične izraze i oblike.

## Češko-crkvenoslavenski

Rani oblici crkvenoslavenskog na zapadnoj periferiji slavenskih teritorija ili tzv. češko-crkvenoslavenski ne igraju neku posebnu ulogu u daljem razvoju crkvenoslavenskog jezika.

## Također pogledajte

- Staroslavenski jezik

## Vanjski linkovi

- Biblija na novocrkvenoslavenskom (https://web.archive.org/web/20021223105737/http://www.sbible.boom.ru/slavpdf.htm)

Commons ima datoteke na temu: **Crkvenoslavenski jezik (https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Church_Slavonic_language?uselang=bs)**

P · R · U (https://bs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%A0ablon:Slavenski_jezici&action=edit)

| **Slavenski jezici** | |
|---|---|
| **Istočnoslavenski** | bjeloruski · staroruski † · ruski · rusinski · ukrajinski |
| **Zapadnoslavenski** | češki · kašupski · knaanski † · donjolužičkosrpski · gornjolužičkosrpski · polapski † · poljski · pomorjanski † · slovački · slovinački † · šleski |
| **Južnoslavenski** | banatskobugarski · bosanski · bugarski · gradišćanskohrvatski · crkvenoslavenski · hrvatski · makedonski · moliškohrvatsko narječje · crnogorski · prekmurski · rezijanski · starocrkvenoslavenski † · srpski · srpskohrvatski † · slavenski (Grčka) · slovenski |
| **Ostali** | praslavenski † · rusenorsk † · slavenosrpski † |
| | † Izumrli jezici |